

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
گروه روانشناسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
روانشناسی صنعتی و سازمانی

عنوان:

رابطه‌ی تعارض کار- خانواده با سلامت کلی، نارسایی شناختی در محیط کار و رضایت
زن‌اشویی: نقش تعدیل‌کننده کیفیت خواب و خودکارآمدی تعارض کار- خانواده در
کارکنان شرکت بهره‌برداری نفت و گاز آغاجاری

استاد راهنما:

دکتر نسرین ارشدی

استاد مشاور:

دکتر عبدالکاظم نیسی

پژوهشگر:

فاطمه کازرونی عقیفون

تقدیم به پدر و مادرم

که از نگاهشان صلابت

از رفتارشان محبت

و از صبرشان ایستادگی آموختم...

و تقدیم به شیرینی زندگیم

خواهرم ریحانه

خدای بزرگ را شاکرم که موپیت تحصیل علم را به من عطا فرمود و همواره و در تمام مراحل زندگی یاریم نمود.
از سرکار خانم دکتر نسیرین ارشدی به پاس راهنمایی‌های ارزنده و صبر و بردباری بی‌دریغ‌شان کمال تشکر و
قدردانی را دارم.

همچنین از جناب آقای دکتر عبدالکافی، استاد مشاور کرامی و سرکار خانم شیرین بابادی مشاور صنعتی
محترم این پژوهش تشکر می‌نمایم.

در پایان از همکاری دوستان خوبم سرکار خانم مریم محمودی کیا و سحر احمدی صمیمانه سپاسگزارم.

فهرست مطالب

i.....	تقدیم
ii.....	تشکر
iii.....	فهرست مطالب
xii.....	فهرست جداول
xv.....	فهرست نمودارها
xiv.....	فهرست شکل‌ها
xivi.....	چکیده پایان‌نامه

فصل اول: زمینه و موضوع پژوهش

۲.....	مقدمه
۳.....	بیان مسئله
۹.....	اهمیت و ضرورت
۱۱.....	اهداف پژوهش
۱۱.....	فرضیه‌های پژوهش
۱۲.....	تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای پژوهش
۱۲.....	تعارض کار- خانواده

- ۱۳..... سلامت کلی
- ۱۳..... نارسایی شناختی محیط کاری
- ۱۴..... رضایت زناشویی
- ۱۴..... کیفیت خواب
- ۱۵..... خودکارآمدی تعارض کار- خانواده

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش

- ۱۷..... تعارض کار- خانواده: مبانی نظری
- ۱۸..... جهت‌گیری تعارض کار و خانواده
- ۲۵..... همبستگی دوجانبه تعارض کار- خانواده و خانواده- کار
- ۲۵..... الگوهای مواجهه حیطه‌های کار- خانواده
- ۲۸..... نظریه‌ها و دیدگاه‌ها درباره تعارض کار- خانواده
- ۲۸..... الف) نظریه نقش
- ۲۹..... ب) رویکرد تفاوت‌های جنسیتی
- ۳۰..... نقش تفاوت‌های فردی در تحمل تعارض کار- خانواده
- ۳۲..... نقش تفاوت‌های جنسیتی در تعارض کار- خانواده
- ۳۳..... نظریه‌ی تأثیرپذیری نامتقارن کاری و خانوادگی پلک

- ۳۴..... سلامت: مبانی نظری
- ۳۶..... سلامت کارکنان
- ۳۸..... سلامت جسمانی
- ۳۹..... سلامت روانی
- ۳۹..... سلامت اجتماعی
- ۴۰..... نظریه‌ها و الگوهای سلامت
- ۴۰..... نظریه‌ی فروید
- ۴۰..... نظریه‌ی آدلر
- ۴۱..... نظریه‌ی فروم
- ۴۱..... نظریه‌ی راجرز
- ۴۲..... نظریه‌ی مازلو
- ۴۲..... نظریه‌ی یونگ
- ۴۳..... نظریه‌ی تحلیل تبادلی برن
- ۴۳..... نظریه‌ی اسکینر
- ۴۴..... دیدگاه آدلین
- ۴۵..... الگوی زیست پزشکی

- ۴۶..... الگوی زیستی - روانی - اجتماعی
- ۴۷..... عوامل برهم‌زننده‌ی سلامت روانی
- ۴۷..... نارسایی شناختی
- ۴۹..... نارسایی شناختی در محیط کار
- ۵۲..... عوامل موثر بر نارسایی شناختی در محیط کار
- ۵۲..... الف) صفات شخصیتی
- ۵۳..... ب) خودتنظیمی
- ۵۳..... رضایت زناشویی
- ۵۴..... نظریه‌های رضایت زناشویی
- ۵۴..... روان‌پویایی
- ۵۵..... رویکرد رفتارگرایی
- ۵۵..... رویکرد شناختی
- ۵۷..... نظریه‌ی لیوایز و اسپانر
- ۵۸..... نظریه‌ی مبادله‌ی اجتماعی
- ۵۸..... رویکرد آسیب‌پذیری، تنیدگی و سازش
- ۵۹..... نظریه‌ی یادگیری اجتماعی

- ۶۰..... نظریه‌ی عمل متقابل و نقش تعارض‌ها
- ۶۰..... عوامل موثر بر رضایت زناشویی
- ۶۱..... فرزندان
- ۶۲..... تجارب قبلی و پیشینه‌ی خانوادگی
- ۶۳..... وضعیت اقتصادی
- ۶۵..... شخصیت
- ۶۷..... ابراز عشق و صمیمیت
- ۶۸..... مسائل دینی
- ۶۸..... سن ازدواج
- ۶۹..... تحصیلات
- ۶۹..... مسائل جنسی
- ۷۱..... طول مدت ازدواج
- ۷۲..... عوامل ارتباطی
- ۷۲..... عوامل شناختی
- ۷۳..... کیفیت خواب
- ۷۵..... چرا می‌خواهیم؟

۷۶.....	خواب به عنوان یک پاسخ انطباقی
۷۶.....	خواب به عنوان یک فرایند ترمیمی
۷۷.....	ترمیم فیزیکی در خلال خواب
۷۷.....	فعالیت ذهنی و روانی در طول خواب
۷۹.....	چرخه‌های زیست شناختی و خواب
۷۹.....	چرخه‌های شبانه‌روزی
۸۱.....	مراحل خواب
۸۳.....	احتیاج به خواب
۸۴.....	اثرات محرومیت از خواب
۸۷.....	خودکارآمدی
۸۹.....	تعریف خودکارآمدی
۹۰.....	منابع خودکارآمدی
۹۱.....	(۱) تسلط بر کار
۹۱.....	(۲) تجربه‌ی جانشینی
۹۲.....	(۳) قانع‌سازی کلامی
۹۳.....	(۴) برانگیختگی فیزیولوژیک

۹۳.....	ابعاد خودکارآمدی
۹۴.....	خودکارآمدی تعارض کار- خانواده
۹۶.....	مروری بر پیشینه‌ی پژوهش در داخل کشور
۹۸.....	مروری بر پیشینه‌ی پژوهش در خارج از کشور
۱۰۶.....	خلاصه فصل

فصل سوم: روش پژوهش

۱۰۹.....	طرح پژوهش
۱۰۹.....	جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری
۱۱۰.....	یافته‌های مربوط به ویژگی‌های جمعیت شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر
۱۱۶.....	ابزار پژوهش
۱۱۷.....	پرسشنامه تعارض کار- خانواده
۱۱۸.....	فرم کوتاه پرسشنامه زمینه‌یابی سلامت (SF-۳۶)
۱۱۹.....	پرسشنامه نارسایی شناختی
۱۲۰.....	پرسشنامه رضایت زناشویی
۱۲۱.....	فهرست کیفیت خواب پیتزبورگ (PSQI)
۱۲۲.....	پرسشنامه خودکارآمدی تعارض کار- خانواده

روش اجرای پژوهش ۱۲۴

روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها ۱۲۴

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی ۱۲۷

یافته‌های مربوط به فرضیه‌ها ۱۳۱

فرضیه‌های مربوط به روابط ساده ۱۳۱

فرضیه‌های مربوط به روابط تعدیل‌کننده ۱۳۲

الف) فرضیه‌های مربوط به نقش تعدیل‌کننده‌ی کیفیت خواب ۱۳۲

ب) فرضیه‌های مربوط به نقش تعدیل‌کننده‌ی خودکارآمدی تعارض کار- خانواده ۱۳۸

خلاصه فصل ۱۴۴

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

تبیین یافته‌های مربوط به فرضیه‌های پژوهش ۱۴۶

تبیین یافته‌های مربوط به فرضیه‌های روابط ساده ۱۴۶

تبیین یافته‌های مربوط به فرضیه‌های روابط تعدیل‌کننده ۱۵۱

الف) کیفیت خواب ۱۵۱

ب) خودکارآمدی تعارض کار- خانواده ۱۵۶

محدودیت‌های پژوهش ۱۵۹

پیشنهادات نظری ۱۵۹

پیشنهادات کاربردی ۱۶۰

خلاصه پژوهش

خلاصه پژوهش ۱۶۳

منابع و مأخذ

منابع فارسی ۱۶۸

منابع لاتین ۱۷۴

پیوست‌ها

فهرست جداول

- جدول ۱-۲. ویژگی‌های کارکنان سالم از نظر فرانکن (۲۰۰۵، به نقل از محمودی و همکاران، ۱۳۸۴) ۳۸
- جدول ۱-۳. فراوانی و درصد فراوانی شرکت‌کنندگان بر حسب جنسیت ۱۱۰
- جدول ۲-۳. میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر سن، سابقه و مدت زمان ازدواج شرکت‌کنندگان ۱۱۱
- جدول ۳-۳. فراوانی و درصد فراوانی شرکت‌کنندگان بر حسب سطح تحصیلات ۱۱۲
- جدول ۳-۴. فراوانی و درصد فراوانی شرکت‌کنندگان بر حسب نوع استخدام ۱۱۴
- جدول ۳-۵. فراوانی و درصد فراوانی شرکت‌کنندگان بر حسب برنامه‌ی کار ۱۱۵
- جدول ۳-۶. پایایی محاسبه شده برای پرسشنامه تعارض کار- خانواده و خرده مقیاس‌های آن ۱۱۷
- جدول ۳-۷. پایایی محاسبه شده پرسشنامه زمینه‌یابی سلامت و مولفه‌های آن ۱۱۹
- جدول ۳-۸. پایایی محاسبه شده پرسشنامه نارسایی شناختی در محیط کار و خرده مقیاس‌هایش ۱۲۰
- جدول ۳-۹. پایایی محاسبه شده پرسشنامه خودکارآمدی تعارض کار- خانواده و خرده مقیاس‌هایش ۱۲۳
- جدول ۴-۱. یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش برای کل شرکت‌کنندگان ۱۲۸

- جدول ۲-۴. ماتریس ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش ۱۳۰
- جدول ۳-۴. ضرایب همبستگی ساده بین تعارض کار- خانواده و متغیرهای ملاک ۱۳۱
- جدول ۴-۴. نتایج تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی تعارض کار- خانواده و سلامت کلی با نقش تعدیل‌کنندگی کیفیت خواب ۱۳۳
- جدول ۵-۴. نتایج تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی تعارض کار- خانواده و نارسایی شناختی در محیط کار با نقش تعدیل‌کنندگی کیفیت خواب ۱۳۵
- جدول ۶-۴. نتایج تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی تعارض کار- خانواده و رضایت زناشویی با نقش تعدیل‌کنندگی کیفیت خواب ۱۳۷
- جدول ۷-۴. نتایج تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی تعارض کار- خانواده و سلامت کلی با نقش تعدیل‌کنندگی خودکارآمدی تعارض کار- خانواده ۱۳۹
- جدول ۸-۴. نتایج تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی تعارض کار- خانواده و نارسایی شناختی در محیط کار با نقش تعدیل‌کنندگی خودکارآمدی تعارض کار- خانواده ۱۴۱
- جدول ۹-۴. نتایج تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی تعارض کار- خانواده و رضایت زناشویی با نقش تعدیل‌کنندگی خودکارآمدی تعارض کار- خانواده ۱۴۳

فهرست نمودارها

- نمودار ۳-۱. فراوانی شرکت‌کنندگان بر حسب جنسیت..... ۱۱۰
- نمودار ۳-۲. درصد فراوانی شرکت‌کنندگان پژوهش بر حسب جنسیت..... ۱۱۱
- نمودار ۳-۳. فراوانی شرکت‌کنندگان بر حسب سطح تحصیلات..... ۱۱۳
- نمودار ۳-۴. درصد فراوانی شرکت‌کنندگان پژوهش بر حسب سطح تحصیلات..... ۱۱۳
- نمودار ۳-۵. فراوانی شرکت‌کنندگان بر حسب نوع استخدام..... ۱۱۴
- نمودار ۳-۶. درصد فراوانی شرکت‌کنندگان پژوهش بر حسب نوع استخدام..... ۱۱۵
- نمودار ۳-۷. فراوانی شرکت‌کنندگان بر حسب برنامه‌ی کار..... ۱۱۶
- نمودار ۳-۸. درصد فراوانی شرکت‌کنندگان پژوهش بر حسب برنامه‌ی کار..... ۱۱۶
- نمودار ۴-۱. تعامل تعارض کار- خانواده و کیفیت خواب با سلامت کلی..... ۱۳۴
- نمودار ۴-۲. تعامل تعارض کار- خانواده و کیفیت خواب با نارسایی شناختی در محیط کار..... ۱۳۶
- نمودار ۴-۳. تعامل تعارض کار- خانواده و کیفیت خواب با رضایت زناشویی..... ۱۳۸
- نمودار ۴-۴. تعامل تعارض کار- خانواده و خودکارآمدی تعارض کار- خانواده با سلامت کلی..... ۱۴۰
- نمودار ۴-۵. تعامل تعارض کار- خانواده و خودکارآمدی تعارض کار- خانواده با نارسایی شناختی محیط کار..... ۱۴۲

نمودار ۶-۴. تعامل تعارض کار- خانواده و خودکارآمدی تعارض کار- خانواده با رضایت زناشویی
۱۴۴.....

فهرست شکل‌ها

شکل ۱-۲. مدل نظری ناسازگاری فشارهای نقش خانواده- کار، گرین‌هاوس و بیوتل (۱۹۸۵)..... ۲۳

شکل ۲-۲. الگوی زیستی- روانی- اجتماعی (انجل، ۱۹۷۷، به نقل از کرتیس، ۲۰۰۶)..... ۴۶

شکل ۳-۲: مراحل خواب (کالات، به نقل از بیابانگرد و علیپور، ۱۳۷۹)..... ۸۳

شکل ۴-۲. نظریه شناختی اجتماعی (برگرفته از بندورا، ۱۹۷۷)..... ۸۸

چکیده پایان نامه

نام خانوادگی: کازرونی عقیفون	نام: فاطمه	شماره دانشجویی: ۹۰۱۲۰۱۳
<p>عنوان: رابطه‌ی تعارض کار- خانواده با سلامت کلی، نارسایی شناختی در محیط کار و رضایت زناشویی: نقش تعدیل‌کننده‌ی کیفیت خواب و خودکارآمدی تعارض کار- خانواده در کارکنان شرکت بهره‌برداری نفت و گاز آغاچاری</p>		
استاد راهنما: دکتر نسرین ارشدی		استاد مشاور: دکتر عبدالکاسم نیسی
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: روانشناسی	گرایش: صنعتی و سازمانی
محل تحصیل: دانشگاه شهید چمران اهواز		دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی
تاریخ فارغ التحصیلی: ۹۲/۷/۲۹		تعداد صفحات: ۱۹۷
<p>کلید واژگان: تعارض کار- خانواده، سلامت کلی، نارسایی شناختی در محیط کار، رضایت زناشویی، کیفیت خواب، خودکارآمدی تعارض کار- خانواده</p>		
<p>چکیده:</p>		
<p>هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی تعارض کار- خانواده با سلامت کلی، نارسایی شناختی در محیط کار و رضایت زناشویی با توجه به نقش تعدیل‌کننده‌ی کیفیت خواب و خودکارآمدی تعارض کار- خانواده بود. شرکت‌کنندگان در پژوهش شامل ۲۳۴ نفر از کارکنان شرکت بهره‌برداری نفت و گاز آغاچاری بودند که به روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب گردیدند. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه‌ی تعارض کار- خانواده، فهرست کیفیت خواب پیتزبورگ، پرسشنامه‌ی خودکارآمدی تعارض کار- خانواده، فرم کوتاه پرسشنامه‌ی زمینه‌یابی سلامت، پرسشنامه‌ی نارسایی شناختی در محیط کار و مقیاس رضایت زناشویی استفاده شد. نتایج نشان دادند که تعارض کار- خانواده با سلامت کلی و رضایت زناشویی رابطه منفی و با نارسایی شناختی در محیط کار رابطه‌ی مثبت دارد. همچنین نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی تعدیلی نشان داد کیفیت خواب و خودکارآمدی تعارض کار- خانواده، رابطه‌ی تعارض کار- خانواده با سلامت کلی، نارسایی شناختی در محیط کار و رضایت زناشویی را تعدیل می‌کند.</p>		

فصل اول:

زمینه و موضوع پژوهش

مقدمه

از دیرباز تا کنون، کار و خانواده به عنوان دو جزء مهم زندگی انسان به شمار می‌آیند. به عقیده‌ی فروید، زندگی سازمانی انسان بر پایه‌ی اجبار برای کار کردن و قدرت عشق بنا شده است. وجود ناهم‌خوانی و تعارض بین این دو حیطه، اغلب پیامدهای ناگواری برای فرد، خانواده، سازمان و جامعه در بر خواهد داشت.

تحولات و دگرگونی‌های جدید در نظام اقتصادی دنیا، تغییرات همه‌جانبه در برخی وجوه کسب و کار، شرایط اجتماعی و زندگی خانوادگی انسان‌ها به وجود آورده است. تغییر در ماهیت و ساختار نقش‌های کاری، از جمله افزایش ساعات کار، رواج برنامه‌های نوبت کاری و کار اقماری، منجر به برهم زدن الگوهای سنتی زندگی خانوادگی شده است. به علاوه مسائلی همچون شاغل شدن زوجین، حضور بیش‌تر زنان در مشاغل و کم‌رنگ شدن برخی نقش‌های سنتی در مسئولیت‌های زندگی افراد (بارنت و هاید^۱، ۲۰۰۱؛ ادوارد و روث‌بارت^۲، ۲۰۰۰؛ جنکینز، رپتی و کروتر^۳، ۲۰۰۰) به تداخل نقش‌های کاری و خانوادگی کارکنان دامن زده است. کارکنانی که در شرایط دشوار کاری اشتغال دارند، بسته به حوزه‌ی فعالیت و نوع کار خود درگیر مسائلی همچون محدودیت رفت و آمد، سر و کار داشتن با محیط پرخطر و استرس، یکنواختی و سردی شرایط زندگی در محیط صنعتی به همراه دل‌نگرانی‌ها و دغدغه‌های مسائل خانوادگی، می‌گردند. به علاوه روابط متقابل میان خانواده کارکنان و سازمان محل کار آنان، اثرات بسیاری بر زندگی کاری کارکنان خواهد داشت (به نقل از بذرافکن، ۱۳۹۰).

بسیاری از مشکلات خانواده‌ها به محل کار اعضای خانواده برده می‌شود و مشکلات سازمان نیز به میزان کم یا زیاد خانواده کارکنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. لذا انجام نقش‌های یک حیطه (کار یا خانواده) با حیطه‌ی دیگر تداخل پیدا می‌کند.

1. Barnett & Hyde

2. Edwards & Rothbard

3. Perry-Jenkins, Reptti & Crouter